

Ana Lederer

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/mwo1vc3zpy>
Pregledni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 27.11.2023.

JELČIČEV DNEVNIK OD RUJNA DO RUJNA 1989. – 1990.

Sažetak

U zavidnom, po opsegu i važnosti, opusu hrvatskoga povjesničara književnosti, književnika, publicista, kritičara i političara Dubravka Jelčića, autora koji se s lakoćom okušavao u različitim žanrovima, izdvaja se njegov Dnevnik od rujna do rujna 1989. – 1990., objavljen 1991. godine. Odlučivši pisati dnevnik 31. kolovoza 1989., kako je sam naglasio u Uvodu, sa slutnjom i očekivanjem da će se u idućih dvanaest mjeseci zbivati „događaji koji će odrediti naš život i našu sudbinu“, Jelčić je, dakle, iz vlastitoga rakursa namjeravao komentirati događaje povijesno burnoga vremena pitajući se ujedno i do koje mjere pisac dnevnika može biti otvoren u svojim privatnim i intimnim stvarima te, naposljetku, i koliko pisanje dnevnika uopće ima smisla. Obuhvaćajući godinu sloma komunizma u Europi i u nas, jasno i otvoreno iznosi svoje stavove, kao i odnos prema ubrzanim događanjima u zbilji, ali diskretno i svoja intimna razmišljanja. Jelčić je *Dnevnikom* kroničar događanja i atmosfere povijesnog, političkog i kulturnog konteksta jednoga razdoblja, ali koji se istodobno kroz artikuliranje svojih stavova i mišljenja otkriva i kao *homo politicus*, što je uostalom i bio u jednom razdoblju svoga plodnoga profesionalnoga puta, a na neki način najavljuje i niz svojih potonjih publicističkih knjiga. Čitajući *Dnevnik* danas, posebice je zanimljiva i pozicija kulture u tom vremenskom razdoblju, dakako, na način kako je doživljava i u njoj sudjeluje sam Dubravko Jelčić.

Ključne riječi: hrvatska dnevnička proza; autobiografija; politika i književnost; kultura i zbilja; povijest hrvatske književnosti.

Godine 1990. objavila sam dvije kritike o knjigama Dubravka Jelčića – o esejima *Riječ po riječ* (1989.) u tjedniku *Danas* i studiji o Kosoru *Strast avanture ili avantura strasti* (1989.) u časopisu *Republika*¹ – pa se potom i upoznala s autorom koji mi je idućih godina, zapravo desetljeća, darovao svaku svoju novu knjigu, a prva u tom nizu bila

¹ Lederer, Ana (1990), *Sveti vrag* (D. Jelčić: *Riječ po riječ*. NZMH, Zagreb, 1989.). *Danas*, Zagreb, 16. 10., str. 46.; Lederer, Ana (1990), *Studija o Kosoru* (D. Jelčić: *Strast avanture ili avantura strasti*. A. Cesarec, Zagreb, 1989.). *Republika*, XLVI, 1-2, Zagreb, str. 227-230.

je *Dnevnik od rujna do rujna 1989. – 1990.*, s posvetom „mladoj kolegici“, „prosina 1991.“ u Zagrebu. Odazvavši se na poziv za skup o akademiku Dubravku Jelčiću koji je 2020. zatvorio svoj po opsegu i važnosti zavidan opus književnoga povjesničara, kritičara, književnika i publicista, isprva sam razmišljala o temi Kosora, ali još jednom pregledavajući niz Jelčićevih knjiga na polici, odlučila sam se za njegov *Dnevnik*. Prvi je motiv toga izbora svojevrsan osobni dug prema autoru jer *Dnevnik* tada, moram priznati, nisam pročitala, a drugi je taj što me povijesno i političko vrijeme kraja osamdesetih i devedesete godine 20. stoljeća zanimaju upravo danas, trideset godina kasnije, u retrovizoru osobnoga iskustva i nekih vlastitih novih istraživačkih interesa. Upravo su devedesete godine prošloga stoljeća za Jelčića započele, kako je Vesna Vlašić utvrdila, „kao iznimno plodno razdoblje u kojem su do izražaja došle njegova literarna svestranost, lakoća i jasnoća njegova pisanja“ (Vlašić, 2020: 362), a ta njegova okušavanja u različitim žanrovima potaknuo je turbulentni kontekst vremena sloma komunističkih režima u Europi i konstituiranja hrvatske države kao vrijeme slobode govora u kojemu su se napokon bez straha i posljedica mogla javno artikulirati, ne samo politička mišljenja, stavovi, svjetonazori, nego i do tada nepoznate ili skrivene priče osobnih povijesti.

U Uvodu *Dnevnika* naslovljenog kao *Pristup* Jelčić priznaje kako je tijekom života tri puta započinjao pisati dnevnik i odustajao – kao gimnazijalac, pa pedesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća. Pedesetih je sumnjao u „pravi smisao svega u nas, pa i u pisanje dnevnika“ jer pisati „otvoreno za sebe, kad nemaš hrabrosti pisati otvoreno za javnost, to mi se činilo i kukavičkim i nedostojnim; kukavičkim prema sebi, nedostojnim prema činu pisanja“ (Jelčić, 1991: 5-6). Sedamdesetih je, pak, pisanje dnevnika nakon iskustva nekih njegovih kolega bilo posebno rizično jer u jednom trenutku, nađe li se „u neželjenim rukama“, dnevnik može postati optužnica, „ne samo protiv mene, nego i mojih prijatelja“ (Jelčić, 1991: 6). Već prvom rečenicom u *Pristupu* Jelčić je naglasio da je pisati dnevnik doduše uvijek „opasno“, ali taj trenutak 1989. godine osjećao je kao jedinstveno vrijeme u kojemu se ubrzavaju politički događaji, a što „i raduje i zabrinjava“ (Jelčić, 1991: 5), pa ipak je to i vrijeme u kojemu se pojavila nova energija i strasti: „Ali ne samo strasti: niknule su i potisnute ideje, pune životvornih snaga, nastojeći da budu – najzad i ostvarene. Sanjam li sve ovo ili nam se to uistinu događa?“ (Jelčić, 1991: 5) Započevši voditi dnevnik 31. kolovoza 1989. sa slutnjom i očekivanjem da će se u idućih dvanaest mjeseci zbivati „događaji koji će odrediti naš život i našu sudbinu“ (Jelčić, 1991: 5), Jelčić je, dakle, iz vlastitoga rakursa odlučio komentirati događaje toga povijesno burnoga vremena: „Želim pratiti, bilježiti i svojim pogledima komentirati te događaje, koje očekujem i sa strepnjom i s nadom“ (Jelčić, 1991: 5). Dakako, neizbježno mu je ujedno se i upitati do koje mjere pisac dnevnika može biti otvoren u svojim privatnim stvarima te, naposljetku, i koliko pisanje dnevnika uopće ima smisla. Negdje na njegovoj polovici ponovno će se upitati o smislu njegova pisanja, ali ipak ne odustaje jer zbivanja velike povijesti

nadmašila su sva očekivanja, iako je posumnjao „hoće li ovaj dnevnik biti ono što sam želio da bude: i kronika munjevitih događaja i spontani zapisi mojih dojmova o njima“ (Jelčić, 1991: 119). Jelčić se koleba, ali ipak odolijeva kušnji, zaokružujući cjelinu u vremenskom okviru koji je sam odredio.

Obuhvaćajući godinu raspada komunizma u europskim državama, mukotrpnoga i mučnoga procesa demontaže jugoslavenske komunističke tvorevine te posljedično nastanka novih država, jasno i otvoreno iznoseći svoje stavove prema ubrzanim događanjima u europskoj i hrvatskoj zbilji koje opservira, Jelčić je *Dnevnikom* kroničar događanja i atmosfere povijesnog, političkog i kulturnog konteksta jednoga razdoblja. Kao intelektualac koji strasno, otvoreno i precizno artikulira svoje političko mišljenje i stavove – utemeljene na želji za ostvarenjem hrvatske državne neovisnosti – u *Dnevniku* se otkriva i kao *homo politicus*, što je kasnije, uostalom, poput niza književnih povjesničara i književnika, i postao u jednom razdoblju svoga plodnoga profesionalnoga puta, kao saborski zastupnik. Dnevničko-memoarskom žanru pripada i *Nasilje žalosnih uspomena* (2012.), ali upravo *Dnevnik* iz 1991. na neki način najavljuje niz njegovih potonjih knjiga političke publicistike – *Pozicije i (o)pozicije* (1995.), *Politika i sudbine* (1995.), *Pripravni za problem?* (1999.), *Na istoj crti* (2003.), *100 krvavih godina: XX. stoljeće u hrvatskoj povijesti* (2004.) i *Pisma iz života* (2009.), kao i one objavljene s Josipom Pečarićem (*Tuđmanove tri sekunde* 2004., *Književnik Mile Budak sada i ovdje* 2005. i *Povijesni prijepori* 2006.).

U devedesetima je književna produkcija posebice bogata naslovima autobiografske proze, dnevnika, memoara i pisama, a njihovu pojavnost slijedi i književna znanost kroz istraživanje, opisivanje, razvrstavanje i tipologiziranje različitih žanrovskih varijanti, kao što je pokazala i studija Helene Sablić Tomić o suvremenoj hrvatskoj autobiografskoj prozi *Intimno i javno* (2002.). Nakon analize toga književnoga materijala autorica predlaže tipologiju dnevnika na privatne, socijalne, povijesne, filozofske i literarizirane (pseudodnevnik, romansirani, eksperimentalni, polidiskurzivni), naglašavajući da se ponekad zapravo i ne mogu odrediti čvrste granice među njima. Između naslova, što ih izdvaja u poglavlju o dnevnicima, Jelčićev je autorica uvrstila u korpus onih socijalnih, kao upravo egzemplaran po odnosu subjekta, teme i izraza, ispunjavajući tako sve teorijske pretpostavke za definiranje tipoloških obilježja socijalnoga dnevnika kao jednoga od modela suvremene hrvatske autobiografske proze.² Autor dnevnika u pravilu je osoba koja je stekla određeno životno iskustvo, ali „spremna preuzeti odgovornost za napisano“ (Sablić Tomić, 2002: 96) računajući na javnost dnevnika u kojemu izdvaja te oblikuje i događaje i svoje refleksije, što znači da su istodobna dokumentarnost i subjektivnost njegova

² „Središnja tema kojom se bavi subjekt dnevničkog diskursa pokušaj je identificiranja sebe unutar vlastite egzistencije. Povod pisanju dnevnika može biti i potreba za vlastitim tumačenjem događaja iz sociopolitičkog, kulturnog i povijesnog sinkronijsko-dijakronijskog vremena ili osoba koje su događaj odredile.“ (Sablić Tomić, 2002: 98)

glavna obilježja: dnevnik je tako zapis u kojemu se isprepliću i društveni i privatni događaji. Povijesna istinitost i stvarnost događaja neupitne su pretpostavke pisanja socijalnoga dnevnika, kao uostalom i autorska iskrenost u refleksijama na povijesnu i političku zbilju. Naposljetku, funkcija dnevnika između ostaloga i jest ostavljanje traga o trenutku sadašnjosti te svoga sudjelovanja u događajima i vlastitoga odnosa prema njoj. Kronologija je zadanost autobiografskog žanra dnevnika, odnosno, preciznije rečeno, kalendarska kronologija struktura je dnevničkoga teksta, pa je tako i Jelčić uobličuje – svakoga dana/kalendarskoga datuma izdvajajući i bilježeći događaj što ga komentira, problematizira ili tek postavlja pitanje, pa jasno i argumentirano artikulira svoje mišljenje i politički stav, istodobno procjenjujući pravce daljnjih događanja te ponekad i moguće posljedice. Autorove slutnje u ljeto 1989., kada će uslijediti događaji koji će promijeniti naš svijet pa su stoga i vrijedni pisanja dnevnika, pokazuju se opravdanima.

Započinje ga, dakle, pisati u trenutku demontaže komunističkih sustava u zemljama istočne Europe i raspada Sovjetskog Saveza koje pomno prati, istodobno prateći i unutrašnja politička zbivanja, što neumitno vode raspadu Jugoslavije, jačanju Miloševićeva režima, zahuktalim i nezaustavljivim nemirima na Kosovu i u Sloveniji, a kada je iz dana u dan sve jasnije da je politički pluralizam u Hrvatskoj *pred vratima*, odnosno odbacivanje socijalizma u ime izgradnje slobodnog građanskog društva „bez ikakve ideološke atribucije i preferencije“ (Jelčić, 1991: 41). Jelčićev Dnevnik svojevrsna je okretna pozornica, ubrzana *rundbina* na kojoj pratimo prizore nevjerojatnih promjena europske političke povijesti gdje u istočnoj Europi od Litve, Poljske, Češke, Slovačke, Mađarske i Rumunjske do Hrvatske komunizam doživljava poraz i otvaraju se procesi uspostave novih demokratskih država. Autor bilježi sva ta događanja – pad Berlinskog zida, stvaranje novih država što izlaze iz okvira Sovjetskoga Saveza, demokratske izbore u svim zemljama, te pad Ceausescuova režima. Komunizam i jugoslagenstvo dva su najveća problema u Hrvata, ali komunizam je bez budućnosti, bilježi Jelčić, i to ga – otvoreno kaže – čini sretnim, držeći da je komunizam u budućnosti tek jedna od stranačkih opcija u demokratskom društvu. Napokon, zločini totalitarnih režima koji propadaju te 1989. godine, ali posljedice kojih se osjećaju i danas, rezultirale su i Rezolucijom Vijeća Europe 1481 (2006.) o potrebi međunarodne osude zločina totalitarnih komunističkih režima.³ U nemiru toga i takvoga europskoga konteksta Jelčić istodobno pomno prati raspad i komunističke partije i Jugoslavije, ali i otkrivanje povijesnih istina o desetljećima prešućenim komunističkim zločinima nad Hrvatima nakon Drugoga svjetskog rata (Bleiburg i Jazovka), a posebno je ironičan prema otporu socijalističkoga sustava za koji drži kako se između ostaloga slomio na neradničkom mentalitetu. Podjednako

³ Resolution 1481 (2006) *Need for international condemnation of crimes of totalitarian communist regimes*, izdana 25. siječnja 2006. u Strasbourgu od parlamentarne skupštine Vijeća Europe koja snažno osuđuje zločine komunizma.

pomno, ozbiljno i argumentima potkrijepljeno analizira povijesne odnose Hrvata i Srba u jugoslavenskom okviru, kao i aktualnu eskalaciju loših hrvatsko-srpskih odnosa u Hrvatskoj, te, valja naglasiti, dosljedno u rješavanju problema tih odnosa zagovarajući dijalog, toleranciju, jednaka građanska prava i pravo Srba na kulturne institucije te je općenito protiv bilo kakvoga uskraćivanja prava na slobodno izlaganje mišljenja, bilo komu pa tako i Srbima: „Ako ikada ijedan Srbin u Hrvatskoj bude diskriminiran ili na bilo koji drugi način zapostavljen i ugrožen samo zato što je Srbin, bit ću prvi koji će stati na njegovu stranu. To kažem otvoreno, ne zato što Srbe volim, nego zato što je to moje ljudsko i demokratsko uvjerenje. Jednostavno, volim Hrvatsku i ne želim da se u njezino ime čine bilo kakve nepravde“ (Jelčić, 1991: 236). Dakako, nerijetko naglašava i „kako se ne može smatrati Hrvatsku svojom domovinom, a osporavati većinsko stajalište hrvatskog naroda, gledati neprestano na drugu stranu, slušati Beograd i raditi protiv interesa i volje Hrvata“ (Jelčić, 1991: 122-123). Prateći nastajanje novih političkih stranaka te obnavljanje različitih političkih ideja u nastanku različitih stranaka, Jelčić ih vrlo često sa skepsom i oprezom propituje, ponekad ne skrivajući razočaranje pojedinim akterima na političkoj i društvenoj sceni, pa i njihovom političkom neodlučnošću. Ali još je zabrinutiji i zato što novonastale stranke pokazuju manjak snošljivosti u takvom povijesnom trenutku ne surađujući u interesu hrvatskoga naroda i njegove volje za vlastitom samostalnošću.⁴

U drugom dijelu *Dnevnika*, nakon prvih demokratskih izbora u svibnju 1990., Jelčić intenzivnije prati i opservira rad demokratski izabrane nove hrvatske Vlade, oprezno i razumno komentirajući njezine poteze pa i aktere, posebice pomno prateći govore predsjednika Franje Tuđmana. Kao osoba čija biografija jasno svjedoči da nije „novopečeni Hrvat, a niti novopečeni demokrat“ (Jelčić, 1991: 116), sam tada ne želi ulaziti u politički *ring*, odnosno postati stranački prvoborac te lovac na položaje i vlast: uostalom, nije se ni u dnevniku suzdržavao od ironije prema novopečenim Hrvatima. Zgodno je izdvojiti negdje s kraja dnevnika i njegov do danas neostvareni prijedlog da se donese zakon koji nalaže da svatko tko se želi baviti politikom mora predočiti psihijatrijski nalaz (Jelčić, 1991: 221). Nakon prvih demokratskih izbora skeptičan je prema prebjecima iz komunističke partije u HDZ, smatrajući da je najgore što nam se može dogoditi „pobjedničko raspoloženje, opijenost uspjehom“ (Jelčić, 1991: 204), ali drži da nije dobro mijenjati sustav postupno nego treba napraviti radikalni rez, između ostaloga i u kulturi i u školstvu⁵, očekujući od nove hrvatske vlasti radikalne poteze u realnim okvirima (Jelčić, 1991: 206).

⁴ „Meni je Hrvatska draža od svake stranke. Ali ne bilo kakva Hrvatska, nego samo Hrvatska slobodna, bogata, demokratska, evropska Hrvatska, u kojoj ću moći i zaboraviti da sam Hrvat.“ (Jelčić, 1991: 132)

⁵ „Potreban je radikalni rez, po mom sudu, ne skalpelom nego sjekirom. I u privredi, i u školstvu, i u zdravstvu, i u kulturi, i svugdje. Treba sjesti, proučiti stanje, dobro prosuditi poteze i sinhronizirano ih povući na svim područjima istovremeno. Sustav će na trenutak stati, jer će biti slomljen, ali će već idućeg trenutka proraditi novi. Onaj pravi.“ (Jelčić, 1991: 204-205)

Posebice je u *Dnevniku* zanimljivo razmotriti poziciju kulture toga razdoblja, dakako, na način kako je doživljava ili u njoj sudjeluje sam Dubravko Jelčić: u to je vrijeme bio urednik časopisa *Forum*, redigirao je književne spise Ante Radića, priređivao Starčevićeva djela, predavao i predstavljao u Hrvatskoj i inozemstvu, uvijek putovao po Hrvatskoj bezrezervno se odazivajući na pozive za nastupe u raznim prigodama. Za njega osobno važno je još jedno pitanje: problem (ne)objavljivanja njegova romana *Strah* („Razmišljam o Strahu. Što da učinim s njim?“ (Jelčić, 1991: 205). Uz bilješke o kulturnim događajima koje je pohađao ili pak o osobama i susretima, komentirajući ih uglavnom s jednom ili tek s nekoliko rečenica⁶, Jelčić je najviše prostora posvetio pitanju (ali i sporosti) obnove Matice hrvatske, prisjećajući se i mučnih dana u vrijeme njezina ukidanja, ali je i iskreno zabrinut zbog svađa i podjela u kojima nije želio sudjelovati ili opredjeljivati se, jer sasvim je drugačije zamišljao tu njezinu obnovu – „kao pobjedu pravde, kao trijumf hrvatske kulturne i nacionalne ideje, a događa se čista sramota“ (Jelčić, 1991: 216). Zagovornik sustava jake institucionalne kulture, Jelčić je smatrao i kako u nacionalnoj kulturi nedostaje ljudi.

O onoj, pak, privatnoj strani Jelčićeva života u tih godinu dana saznajemo vrlo malo, osim što je tijekom te godine odlazio u vikendicu na Kupu gdje je bila njegova oaza mira i uživanja u prirodi. Intimno, najvažnija i najbolnija tema koju je dotaknuo u dnevniku jest sudbina njegova oca ubijenoga nakon 1945. i kojemu ne zna grob, ali koji je u njegovim mislima „živ i danas“ (Jelčić, 1991: 44).

Dosljedno zagovarajući razgovor i samo razgovor, i u kulturi i u politici, Jelčić sve do kraja dnevnika različito, od situacije do situacije, zagovara pokušaje da se, dakako, iz čvrstih hrvatskih državotvornih pozicija – civilizirano i europski riješi hrvatsko-srpski spor, ali 30. 6. 1990. zapisuje: „Mislim da sve više klizimo u sukob iz kojega više jednostavno neće biti mirnoga izlaza“ (Jelčić, 1991: 222).

U Zaključku *Dnevnika* pisac naglašava kako se držao zadanoga kalendara, bilježeći sve faze pada i sloma jednog osornog totalitarizma u Europi i u nas: „Bila je to burna godina, promijenio se zapravo svijet, ali što se s time promijenilo za mene? To, da sam prije s užitkom kritizirao vlast, a danas mi je i taj užitak uskraćen jer mi je teško kritizirati vlast do koje mi je stalo, koja mi je u osnovi bliska, a da se ipak ne mogu uvijek miriti sa svim, ama baš svim njezinim potezima. Teže mi je gledati na nekim ‘položajima’ naše glupane, nego što mi je bilo ranije gledati one njihove. Oni su me zabavljali, nerijetko i nasmijavali, ovi me žaloste, kadikad i tjeraju u očaj. /.../ I na kraju, ništa nije sigurno, znam, ali jedno jest: dnevnike više pisali ne bumo!

⁶ Spominje izložbu *Baština Ukrajine*, Maljevičevu izložbu, Dobrovičevu izložbu, kako S. P. Novak nije prošao za intendanta, Božićev intervju povodom romana *Slavuji i šišmiši*, obilježavanje 100. obljetnice rođenja Ljube Babića, predstavljanje knjige Ive Banca *Hrvatsko jezično pitanje*, Fabrijevo i Parovo *Vježbanje života*, piše o Juri Kaštelanu, Krleži, povratku spomenika bana Jelačića, Seussovu blagu, o *Danima hvarskog kazališta*. Piše i o tomu kako nije pozvan na dodjelu nagrade *Maskama na paragrafima* DK Gavella iako je upravo on pronašao, objelodanio i popularizirao taj Kosorov tekst. Postavio je i pitanje što će biti s hrvatskim arhivskim blagom koje se nalazi po beogradskim arhivima.

Nigdar!“ (Jelčić, 1991: 273). Marcel Pagnol rekao je kako je po glavi pisca dozvoljena samo jedna autobiografija i Jelčić se držao toga nepisanoga pravila: u jedinoj svojoj dnevničkoj autobiografskoj prozi ostavio je jasan otisak svojih političkih, intelektualnih, etičkih i svjetonazorskih načela, životno dosljedan i nepokolebljiv u svojim ljudskim i demokratskim uvjerenjima, energičan i uvijek otvoren za razgovor.

Literatura:

1. Jelčić, D. (1991). *Dnevnik od rujna do rujna 1989. – 1990.* Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
2. Sablić Tomić, H. (2002). *Intimno i javno. Suvremena hrvatska autobiografska proza.* Zagreb: Naklada Ljevak.
3. Vlašić, V. (2020). Autorsko traženje Dubravka Jelčića. U: B. Senker, L. Ljubić, V. Glunčić-Bužančić (ur.), *Dani hvarskog kazališta 46*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Književni krug Split, Zagreb – Split, str. 360-367.

Jelčić's *Diary from September to September 1989 – 1990*

Summary

Envious by scope and importance, the oeuvre of Croatian literary historian, writer, publicist, critic and politician Dubravko Jelčić, an author who tried his hand at different genres with ease, his *Diary from September to September 1989 – 1990*, published in 1991, stands out. Having decided to write the diary on August 31, 1989, as he himself emphasized in the introduction, with a premonition and expectation that „events that will determine our life and our destiny“ will take place in the next twelve months. Jelčić, therefor, from his own point of view intended to comment on the events of a historically rough time, wondering at the same time to what extent a diary writer can be open about his private and intimate matters and, ultimately, how much sense writing a diary makes at all. Covering the year of the collapse of communism in Europe and in our country, he clearly and openly expresses his views as well as his attitude towards accelerated events, but discreetly also his intimate thoughts. With his diary, Jelčić is a chronicler of events and the atmosphere of the historical, political and cultural context of a period, but who at the same time reveals himself through the articulation of his views and opinions as a *homo politicus*, which he was after all-in-one period of his fruitful professional path and in a way also announces a few his later nonfiction books. Reading the *Diary* today, the position of culture in that time is particularly interesting, of course, in the way the author himself experiences it and participates in it.

Keywords: Croatian diary prose; autobiography; politics and literature; culture and reality; history of Croatian literature.

Dr. sc. Ana Lederer

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta

Opatička 18, 10000 Zagreb

ledererana@gmail.com